

Den vellykkede buskplantning

Buskplantninger er både spændende og robuste - når man husker de basale retningslinjer

Schnell, Marie

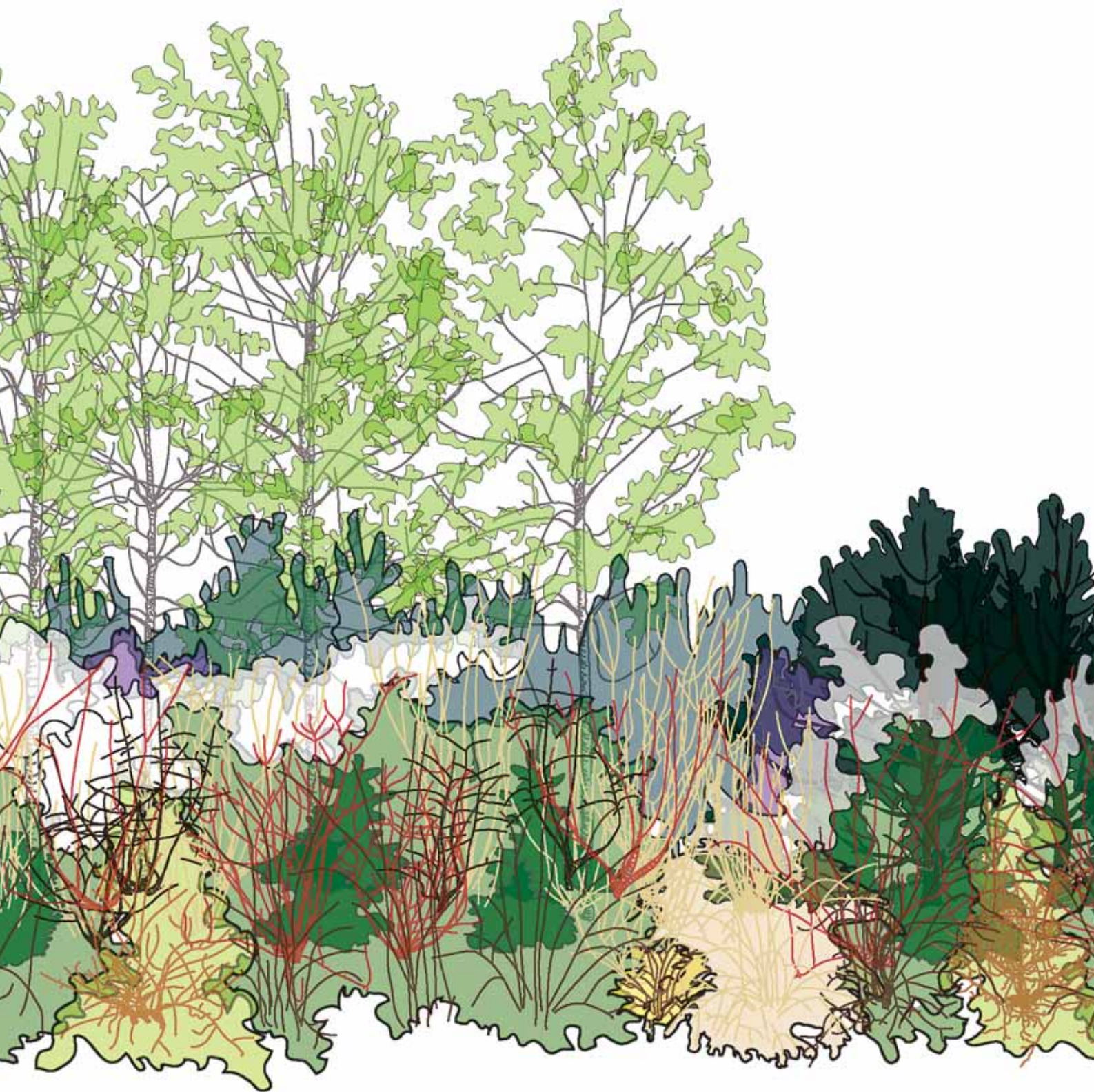
Published in:
Grønt Miljø

Publication date:
2014

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Document license:
[Ikke-specificeret](#)

Citation for published version (APA):
Schnell, M. (2014). Den vellykkede buskplantning: Buskplantninger er både spændende og robuste - når man husker de basale retningslinjer. *Grønt Miljø*, 16-22. [2].

Grønt Miljø

2 / FEBRUAR 2014

KAMPEN OM KYSTEN

Når havet sætter huse og haver under vand, er fagfolkets svar langsigtet landskabsplanlægning. Side 4

DEN VELLYKKEDE BUSKPLANTNING

Buskplantninger er både spændende og robuste når man bare husker de grundlæggende regler. Side 16

ANLÆGSGARTNER MED TV OG STRØMPER

Som den eneste har Bech tv-inspektion og rørforing med i sin kloakpakke. En af mange skæve anlægsgartnere. Side 26

KUNSTGRÆSBANER KAN FORURENE

Blødgørere, tungmetaller og salt kan være et problem fra de stadig flere baner af plast og gummi. Side 48

RUL DIN GRÆSPLÆNE UD ÅRET RUNDT

SMÅ RULLER:

61 x 164 x 1,5 cm
= 1m² pr. rulle

STORE RULLER:

Bredde 50-81 cm.
Længde op til 35 meter.

Priser pr. m² excl. moms & transport:

1-24 m ²	kr. 30,-
25-99 m ²	kr. 25,-
100-299 m ²	kr. 18,-
300-999 m ²	kr. 15,-
1000-2999 m ²	kr. 13,-
Over 3000 m ²	kr. 12,-
Græstage, 1-39 m ²	kr. 40,-
Græstage, over 40 m ²	kr. 30,-

Leopold's Rullegræs

4100 Ringsted Tlf. 56 87 00 95

www.leopolds-rullegraes.dk info@leopolds-rullegraes.dk

DÆKBARK FRA KOLD

TRANSPORT- & HANDELSFIRMA

• SORTERET BARK:

DÆKBARK 40 (20-80 mm) Fyr
DÆKBARK 20 (10-30 mm) Fyr/Gran

• FALDUNDERLAG:

DS-godkendt faldsand
LEGEARK (20-60 mm) Gran

• USORTERET BARK:

REKET DÆKBARK Gran (0-120 mm)
BARKSMULD (0-10 mm) til jordforbedring

• FLIS OG SPHAGNUM:

TRÆFLIS (20-50 mm)
RIDEBA NEFLIS
SPHAGNUM grov/fin

HØVEDKONTOR:

Vognmand Kold A/S
Stærkindevej 37,
Vindinge
4000 Roskilde

Tlf. 4635 0531
fax 4635 2199
E-mail: Salg@kold-bark.dk
www.kold-bark.dk

Konsulent:
Jens Olesen
4014 9840

Jylland:
Tlf. 9839 2722

LAGER PÅ SJÆLLAND
LAGER PÅ FYN
LAGER I JYLLAND

SPECIALPRISVED
STØRRE LEVERANCER

KOMMENTAR

DE NÆSTEN GLEMTE BUSKE

Fagets faglige udvikling er umådelig ujævn. Bedst ser det tit ud hvor vi kan låne fra beslægtede og økonomisk tunge fag - som f.eks. træer, befæstelser og kloak - eller inden for et område som græs hvor der fra sportens verden er stor interesse for faglig udvikling. Meget ringere ser det ud inden for områder vi står mere alene med, og hvor der heller ikke fra kundeside er det store pres. Her sker udviklingen tit gennem en praksis næret af modestrømninger og uden ret meget forskning i ryggen. Det kan godt skabe udvikling al ligevel. Det er de senere års brug af stauder et godt eksempel på. Terrænmure og buskplantninger er derimod eksempler på områder der i mange år har stået helt i stampe.

Så meget desto bedre er det at landskabsarkitekt Marie Schnell i sit speciale 'Ind i busken' har rettet opmærksomheden mod netop buske. De er, som hun skriver, blevet et kedsommeligt restprodukt med lavstatus, som ikke rigtig lykkes, men heller ikke savnes. De benyttes sjældent. Og når de gør, er det oftest som fyld på restaraler. Arkitektoniske ønsker om 'klarhed' og tryghedsmotiverede ønsker om gennemsigtighed har været med til at køre buskene ud på et sidespor, i hvert fald i fælles grønne anlæg. Hvilket spild når buske både kan skabe læ, rum og blomstring.

Men årsagen kan også netop være den manglende faglige viden og udvikling. Herom vidner de mange mislykkede buskplantninger som ifølge Schnell er både „oplevelsesforladte, skambeskårne og fulde af ukrudt," og som sætter buske i uretfærdig miskredit. Hun har meget nøje undersøgt en bestemt buskplantning som på forhånd havde mange kvaliteter. Og alligevel faldt den ind i det generelle billede med problemer i artsvalg, planteafstand, ukrudt, beskæring og kant. Og med en forbløffende forskel på den projekterede og den faktiske artssammensætning.

Ud fra den undersøgte plantning og generelle observationer og kilder peger Schnell på behovet for en faglig styrkelse. Vi skal vide nok om buskenes arkitektoniske udtryk, vegetationsøkologi, plantning og pleje. Vi skal kunne arts- og sortsbestemme buskene bedre og have mere tjek på forhold som underplantning, plantetæthed, lagdeling, spredning, årstidsvariation og pleje. Og vi skal kunne føre bedre tilsyn og kvalitetssikring. Det er et stærkt og nødvendigt opråb, ikke mindst til fagets forskning, undervisning og efteruddannelse. **SØREN HOLGERSEN**

FORSIDEN. Udsnit af profil af en buskplantning som Marie Schnell har registreret i sit speciale - og som er et skridt til at få buskene ind i varmen igen. Tegning: Marie Schnell.

GRØNT MILJØ www.grontmiljo.dk

Redaktion: Søren Holgersen, ansv. (sh). SH@dag.dk. Tlf. 2065 1507. Lars Lindegaard Thorsen (lt). LT@dag.dk. Tlf. 6116 9394.

Abonnement: Inge Andersen, ia@teknovation.dk. Tlf. 4613 9000.

Annoncer: Steen Lykke Madsen, Teknovation ApS. SL@b2b-press.dk. Tlf. 3035 7797. Tlf. 4613 9000.

Udgiver: Danske Anlægsgartnere / ProVerte A/S.

Tryk: Jørn Thomsen Elbo A/S. Trykoplag: 5.000.

Oplag: 1.7.12-30.6.13: 4.708 ifølge Specialmediernes Oplagskontrol. Medlem af Danske Specialmedier. 32. årgang. ISSN 0108-4755.

Grønt Miljø er et fagligt magasin om planlægning, anlæg og drift af have, park og landskab. Målgruppen er fagfolk i privat eller offentlig virksomhed samt fagets kunder, leverandører og uddannelsessøgende. Grønt Miljø udkommer med 10 årlige numre. Et årsabonnement koster 425 kr. inklusiv moms. Kollektive abonnementer kan aftales.

Den vellykkede buskplantning

Buskplantninger er både spændende og robuste - når man husker de basale retningslinjer

Af Marie Schnell

Buske er gode til at skabe rum, læ og blomstring, både i haver, parker, læhegn og skovbryn. Den store opmærksomhed har buskene dog aldrig fået i den faglige udvikling. Træerne har totaldomineret. De senere år har der dog været stor interesse for stauder. Nu er det på tide at være buskenes tur.

Det er der god grund til når man ser på de mange mislykkede buskplantninger som er både oplevelsesforladte, skambeskårne og fulde af ukrudt. Det har jeg observeret i forbindelse med mit speciale 'Ind i busken' på landskabsarkitektstudiet på Københavns Universitet. Jeg har perspektiveret problemet og hørt andres erfaringer. Det virker som om buskene nærmest er glemt. De er blevet et trist restprodukt med lavstatus, som ikke rigtigt lykkes, men heller ikke savnes.

Samtidig er buskene kommet i modvind fordi man af hensyn til tryghedsfølelsen tit vil undgå de rumdannende buske i fælles grønne områder. Løsningen bliver let at nøjes med træer og græs.

En enkelt buskplantning i et boligbyggeri har jeg undersøgt meget nøje. Den udmærker sig ved en bred palet af blomster, frugter, grenfarver, høstfarver og vinterkarakterer. Men der er også problemer selv om der har været fagfolk med i både projektering, an-

PROBLEMKATALOGET

Både i projekteringen, planteleverancer og drift er der problemer, bl.a. med:

- **Artsvalg.** Buskenes krav passer ikke til voksestedet. Når der bruges flere arter, sker det tit tilfældigt uden hensyn til buskenes samspil og økologi. Enkelte arter, ofte snebær, ender med at tage over. Ofte anvendes monokulturer. Det er enkelt og skaber de 'rene linjer' mange ønsker, men det er også en økologisk sårbar løsning.
- **Planteafstand.** Med de typiske 1x1 meter lukker plantningen hurtigt, men mellem de enkelte planter og arter opstår der hurtigt konkurrence, mistrivsel - og et ukendt resultat.
- **Ukrudt.** Buskene går ofte til i ukrudt de første år, især når jorden i forvejen er fyldt med ukrudt. For stauder kræver anlægsgartnernormerne at jorden før plantning er rensset for flerårigt ukrudt. Samme krav findes ikke for buske.
- **Beskæring.** Man ser f.eks. ofte topkapninger af hele beplantninger. Resultatet er uharmonisk, og de store sår kan give buskene sundhedsproblemer. Da man åbner for lyset, får ukrudtet tilmed bedre vilkår. Hvis beskæringens årsag er at buskene var for høje, er plantevalget forkert. Årsagen til beskæringen kan også være skrønen om at buske skal forynges ved jævnlige nedskæringer, men det giver kun mening hvis buskene er i forfald, og beskæringen skal da ske som en stævning nede ved jorden.
- **Kant.** Buskene breder sig ud over kanten. Planter man store buske tæt ud til kanten, kan det betyde beskæringer så kanterne står brune en del af vækstsæsonen. Selv om det ikke er et reelt problem at buskene vajer ud over kanten, bliver de ofte beskåret alligevel. Kun få buske er egnet til formklipping og risikoen er både vanris og bladløse partier. Planter man særlige åbne arter i kanter og hjørner, kan følgen blive bare kanter og hjørner hvor ukrudtet får fat og folk vader igennem.

læg og drift. Nogle planter trives dårligt. Og der er indbyggede konkurrenceproblemer der kan føre til at nogle få arter udkonkurrerer alle øvrige.

Den valgte case falder derfor - sine kvaliteter til trods - ind i det generelle billede hvor problemerne kan konkretiseres til artsvalget, planteafstanden, ukrudtet, beskæringen og kanten.

Der kommer altid en eller anden beplantning ud af det alligevel fordi de fleste buske er robuste og gode til at tilpasse sig. Men det bliver i en forsinket og amputeret form præget af mistrivsel og dominans af enkelte, grove arter. Det kan sætte buskene i mis-kredit.

For at udnyttene buskenes kvaliteter er det nødvendigt at man lige fra projektering til drift ved nok om buskenes arkitektoniske udtryk, vegetationsøkologi, plantning og pleje. Og at man kan arts- og sortsbestemme buskene - et banalt, men undervurderet problem. Desuden bør man forholde sig mere til underplantning, plantetæthed, lagdeling, spredning, årstidsvariation og pleje. Der er også behov for mere opmærksomhed

Den 100 m² store buskbeplantning som danner basis for specialet.

En mislykket buskplantning oprindeligt med plantetæthed på 1x1 meter. Nogle multifloraroser og tjørn har overlevet, ellers dominerer snebær. Kanten er beskåret med hækkipper og er bladløs de nederste 1½-2 meter. Bynke, tidsler og selvsåede træer stortrives.

FORSLAG TIL RETNINGSLINJER

- Minimér ukrudtet gennem jordafskrælning, steril jord eller effektivt jorddække.
- Brug om muligt certificeret sunde arter/sorter/frøkluder.
- Brug planter som trives ved de givne vækstforhold.
- Underplant med et lavt urte- eller busklag.
- Afstem plantetætheden med arternes udvoksede størrelser.
- Tynding er ikke realistisk.
- Kantplantningen skal være lavere end midterplantningen.
- Afstanden til befæstede arealer skal svare til halvdelen af arternes udvoksede størrelser.
- Plant i etager.
- Skeln mellem mobile arter og stationære arter.
- Mobile arter skal være mindre end de stationære.
- Skyggetålende skal være mindre end lyskrævende.
- Mobile arter kan stå tættere end stationære.
- Planlæg for alle årstider.
- Tættere samarbejde mellem planlægger, udøver og drift.
- Etableringsplejen varetages af udøvende entreprenør.
- Årlige tilsyn hvor driftfolk og planlægger deltager.
- Kvalitetssikring af planteleverancer.
- Opgradering af plantefaglighed på uddannelserne.

på tilsyn, kvalitetssikring og uddannelse. Se boksens retningslinjer.

Grundig registrering

Specialets case er et 100 m² ud-snit af en fire år gammel buskplantning i boligselskabet Baldersbo i Ballerup. Her blev udearealerne renoveret i 2008-2010 med Anne Stausholm Landskabsarkitekter som rådgiver og OK Grøn Anlæg som anlægsgartner. Efter fire år - hvor jeg undersøgte buskplantningen - havde den nogenlunde fået sin ønskede funktion.

Hovedgrebet med renoveringen var at tilføre rumskabende buskplantninger. Der er skelnet mellem opgangsbede, fælledbede og randbede. De undersøgte 100 m² er en del af et fælledbed som ifølge planen skal have middel højde,

middel plejeniveau og tilføre pryd- og oplevelsesværdi.

De 100 m² ligger på en lille bakke af overskudsjord i cirka halvanden meters højde. Det er en stiv lerjord uden problemer med komprimering og afdræning, men jordstrukturen er ikke optimal, formentligt på grund af processen med opgravning, flytning og udlægning af jorden.

Buskplantningen består af en basisplantning af buske, overstandere og en 1 meter bred kantplantning af mindre buskarter. De i alt ni buskarter og tre træarter er plantet i en tilfældig orden der giver et let naturpræg, mens de store blomster og varierede løv giver et vist havepræg.

Da de 100 m² blev opmålt 15. april 2013, stod der 94 buske og 8 overstandere på arealet. Til buskarterne hørte bl.a.

Bunddække af vedbend og plettet tvetand på Gladsaxe Kirkegård - og en meget spredt buskplantning der senere lukker.

syren, sargentæble, taks, gedeblad og kornel. Hver plante blev registreret med art og sort, placering, terrænkote, højde, udbredelse, udløbere, rodskud, årstilvækst, svidninger og ukrudt.

Langt fra projektet

Normalt regner man med at de arter og sorter som projektets planteplan viser, holder i virkeligheden selv om der i praksis kan optræde mindre afvigelse. I dette tilfælde var der kun sporadisk sammen-

fald. F.eks. var der i basisplantningen projekteret 20% sargentæble (14 stk.). Der er kun 10% (7 stk.). Til gengæld er der 24,6% syren - hvor der slet ingen skulle være. I alt svarede kun 46% af planterne til det projekterede. De otte træer er dog de rigtige.

Flere ændringer er problematiske. I kanten skulle der være 40% pibeved, men der er 72%. Det gør kanten mere til en mur end til det varierede farvespil det skulle være. Tilmed er der brugt en hybrid

der ikke dufter, og hvor man hverken kender vækstkraft, sundhed eller blomstringstid.

For en anden art, tatarisk gedebblad, skulle sorten 'Lavsas' være brugt. I stedet er det arten der er plantet. Den er sart over for sygdomme og insekter, og dens blomster og frugter er ubetydelige. Det er uheldigt da arten går igen flere steder i bebyggelsen og da beboerne netop ønskede flere blomster.

En forklaring på den store forskel er at procentsatserne

gælder for et større område, og at der i mindre afsnit kan optræde forskelle på grund af den måde planterne fordeles på når man planter. At forskellene er så store, viser dog at det kan være et problem at bruge generelle procentsatser.

Problemet kan være blevet større af at det opmålte areal var noget af det sidste der blev plantet. Her kan planteoverskud andre steder fra være havnet. De undersøgte 100 m² er derfor næppe repræsentativt, men da man kan se problemet andre steder i boligområdet, kan en årsag til de store afvigelser også være forkerte leverancer, ineffektiv modtagekontrol eller fejlplantninger. Det peger på at kvalitetssikringen skal være bedre. Og at det kan være nødvendigt med mere dækkende opslagsværker eller databaser, hvor også sorter er med. Uden sådanne kan selv dygtige fagfolk få problemer.

Indbyrdes konkurrence

Ifølge tegnestuen var planterne bestilt som 1. klasses handelsvare. De fleste er faktisk også i god vækst trods en svær start med meget ukrudt. En kortlægning af de overlevede planter og deres placering peger på et udfald på 5-12% efter den eneste og seneste efterplantning.

Konkurrencen fortsætter dog buskene imellem, først og

		BESTILT 2008	REGISTRERET 2012
TRÆER			
Acer saccharinum	sølvløv	4 stk	4 stk
Malus floribunda	paradisæble	1 stk	1 stk
Pinus sylvestris	skovfyr	3 stk	3 stk
BUSKE (basisplanter)			
Cornus alba 'Elegantissima'	kornel	30% 21 stk	19% 13 stk
Cornus mas	kirsebærkornel		1% 1 stk
Lonicera tatarica 'Lavsas'	tatarisk gedebblad	30% 21 stk	
Lonicera tatarica	tatarisk gedebblad		20% 14 stk
Malus sargentii	sargentæble	20% 14 stk	10% 7 stk
Syringa vulgaris	syren		25% 17 stk
Taxus baccata	taks	20% 14 stk	25% 17 stk
BUSKE (kantplanter)			
Corylopsis pauciflora	småblomstret hasselbror		4% 1 stk
Kolkwitzia 'Kellokas'	dronningebusk	30% 8 stk	4% 1 stk
Philadelphus coronarius 'Phico'	pibeved	40% 10 stk	
Philadelphus hybrid	pibeved		72% 18 stk
Psycocarpus opulifolius	gulbladet blærespiræa	20% 5 stk	20% 5 stk
Viburnum x burkwoodii	duftsnebolle	10% 3 stk	

Cornus trives, men er mærket af tørken i 2013. Stilfærdig i skyggen, mobil med rodslående grene. Om vinteren lyser de røde grene op.

Lonicera trives ikke. Hurtigt etableret, men åben, spinkel vækst, tidlig løvfald, sygdomsproblemer. Skæmmer.

Malus trives ikke. Har det som lyskrævende pionerplante svært i konkurrencen inde i den tætte beplantning.

Syringa trives. Sparsom blomstring, diskret. Har med sine rodskud potentiale til at dominere hele plantningen.

Taxus trives. Diskret inde i skyggen, men er synlig om vinteren. Kompakt vækst, spreder sig ikke.

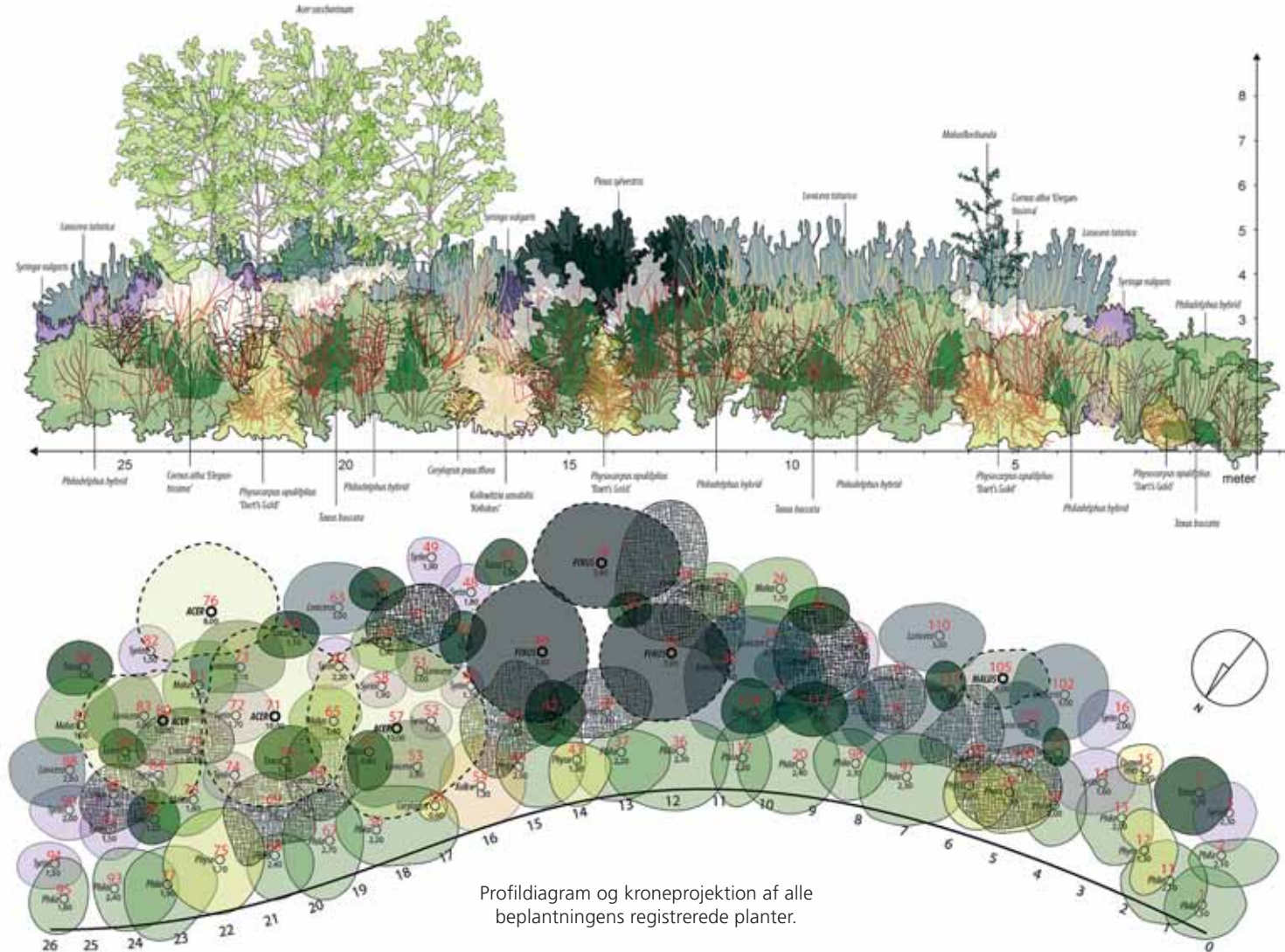
Corylopsis trives ikke. Svag vækst. Små blade, døde grenspidser.

Kolkwitzia trives. Smuk blomstring og smukke høstfarver.

Philadelphus trives. Frodigt tæt løv. Markant blomstring, ingen duft. For stor som kantplante og stammer sig op.

Psycocarpus trives. Driftssikker, gulfarvet kontrast. Tæt løv, lang løvperiode.

BESTILTE OG REGISTREREDE PLANTER

fremmest om lyset. At etablere en blandet buskbeplantning er at slippe en voldsom konkurrence løs. Den kan skabe en ustabil beplantning hvor enkelte arter får overtaget.

I den aktuelle beplantning er plantedækket efter fire år næsten totalt og planterne lapper meget over hinanden. Buskenes vækstformer bliver derfor mere og mere asymmetriske da de vokser hen hvor der er plads og lys. Den tørstige kornel, det ranglete sargentæble og den syge gedeblad kan være generelle tegn på stress.

Generelt set vil de arter der er bedst tilpasset nichen, få overtaget. Her er der flere faktorer der spiller en rolle. En af dem er den selvtynding som kan ske blandt individer der står tæt sammen. Jo mere en art tynder sig selv, desto mere plads skabes til sameksistens med andre. Det skaber mere stabile populationer.

En anden faktor er artens mobilitet. Mobile arter som kornel og syren spredt sig med rodsrud eller udløbere, mens arter som taks og dron-

ningebusk er stationære. Mobile arter kan ret hurtigt sprede sig og finde bedre vækstforhold. De stationære arter er prisgivet deres placering.

En tredje faktor er vækstgrundlaget. Fra urter og stauder kendes CSR-modellen hvor man skelner mellem tre slags

arter. Der er konkurrencearter, kraftige arter der hævder sig bedst hvor der er nok lys, vand, varme og næring. Der er stressarter, små seje arter der hævder sig bedst i en mangel-situation. Og der er pionérarter der som gedebladen bare er hurtige til at indtage for-

styrret, blotlagt jord. På almindelig god dansk jord - som i det aktuelle tilfælde - har konkurrencearterne en fordel. De kan skabe en buskplantning med få kraftige og dominerende arter.

Det er planlæggerens rolle at finde en planteplan hvor

Den hvide kornel med de hvidbrogede blade er en mobil art. Her har den knebet sig frem til en plads i solen.

30. oktober 2012. Syren, sølvløn og dronningebusk er i høstfarver. Gedeblad er afløvet. Blærespirea og pibeved har næsten intakt løv.

6. december 2012. Sneen fremhæver grenfarver og vækstformer. Taks og skovfyr er tydelige. Pibeveds ris er tætte. De andres er mere åbne.

21. december 2012. Sneen er væk, så grenenes farver og strukturer er knap så synlige.

man bevidst arbejder med de økologiske processer og opnår det ønskede resultat. En af måderne kan være at arbejde med en vis grad af etagering ligesom en skov i miniformat: Nederst et urtelag. Derefter et lavt busklag eller krybende busklag i op til en meters højde. Derefter et mellemhøjt busklag i 1-3 meters højde. Til slut et højt busklag i tre meters højde eller derover.

Man kan også arbejde med varierende plantetætheder, skelne mellem mobile og stationære arter og skelne mellem skyggetålende og lyskrævende arter. En gennemtænkt CSR kan også være en vej frem. Man kan samle sig mere viden om planterne i deres naturlige habitat og derved opnå større forståelse for deres vækstkrav og samspil med andre planter.

Pionerplanten tatarisk gedeblad er muligvis vinder i konkurrencen, men kun for en tid og dens høje, men spinkle og sygdomsramte vækst vidner allerede om at den har passeret sit zenit. Forrest i beplantningen fører pibevedden sig flot frem. Syren sætter både rød-

skud og er en udpræget konkurrenceart. Endnu dominerer den ikke beplantningen, men den kan komme til det. Taksen passer diskret sig selv, men kan til allersidst ende med at vokse alle andre over hovedet.

Større planteafstand

En væsentlig faktor i konkurrencen er plantetætheden. I den registrerede beplantning er der cirka 1 plante pr. m². Det er ganske almindelig prak-

sis selv om de fleste buske i udvokset størrelse er 1,5-4 meter brede. Sigtet er især at buskene hurtigt skal vokse sammen så ukrudtet holdes nede. Til gengæld forstærker man problemet med buskenes indbyrdes konkurrence.

Danske anbefalinger for læhegn er op til 1,5 meter, og her er der tale om både træer og buske der kan udnytte hver deres niche og hvor ammetræerne tilmed fjernes. Den

engelske planteprofessor Nigel Dunnet anbefaler i 'Shrub Mosaic and Woodland Edge' en afstand på 1,5-2 meter. Kompakte arter skal dog plantes med 1 meters afstand og meget kraftige arter med 3 meters afstand. I håndbogen 'Landscape Design with Plants' anbefaler Brian Clouston en planteafstand der svarer til buskenes udvoksede højde idet svagtvoksende arter dog skal plantes tættere.

De to pibeved som stammer sig op blotter, den bare jord og giver adgang til ukrudt.

10. maj 2013. Lysegrønt udspring, men endnu ikke på alle arter. Der er kontrast i den mørke skovfyr og den gule blærespiræa.

21. maj 2013. Alle er sprunget ud, beplantningen er frodig og tæt undertagen i kanten. Blærespiræaen er gået fra gul til lime, men skaber stadig variation sammen med kornellens hvidbrogede blade. Syren, paradisæble og sargentæble blomstrer, men det kan næsten ikke ses.

1. juli 2013. Billedet domineres af pibeveds hvide blomstring. Blærespiræaen giver fortsat variation. Af overstanderne skiller kun sølvlønnen sig ud. Skovfyr og paradisæble skjules næsten af tatarisk gedeblad.

Kombinerer man disse planteafstande med lagdelingen, kan tommelfingerreglen være ½-1 meters planteafstand i det lave busklag, 1½-2 meter i det mellemhøjde busklag og 3 meter i det høje busklag.

Med større planteafstand kan konkurrencen begrænses. Det er nemmere og billigere end at foretage tyndinger efter 3-5 år. Tyndinger har også det problem at buske efter nedskæringer skyder igen med kraftige basalskud. Så er man lige vidt. Man kan grave rødderne op, men det er dyrt og man kan i praksis ikke undgå at skade rodnettet på de tilbageværende planter.

Den større planteafstand kan ukrudtsproblemet øges. For øjeblikket laves i vore nabolande og enkelte steder i Danmark succesrige afprøvnninger af metoder til at begrænse ukrudt i etableringsfasen. Det sker bl.a. med afskrælning af jord, brug af sterilt/ukrudtsfrit vækstmedie og dækmateriale der hindrer frøåning.

Den vanskelige kant

Buskplantningens kant er den mest synlige del af beplantning

gen. Og den mest problematiske. Den kan blive åben med bar jord for neden. Og især hvis beplantningen støder ud til en belægning, kan det være et ønske at klippe kanten så der bliver plads. Det kan medføre at kanten bliver både åben, bar og anderledes end resten af beplantningen.

I den aktuelle beplantning har man forsøgt at forebygge problemet med en særlig kantplantning af fire arter der er plantet en halv meter fra græskanten. Idéen er hurtigt at få en lukket og tæt kant af små planter der ikke senere breder sig alt for meget.

Helt er det dog ikke lykkedes. Pibeved dominerer kanten og er blevet frodig og kraftig, men over halvdelen af planterne har tendens til at stamme sig op. Her er blærespiræa og dronningebusk bedre, men samlet set er kanten ujævn og giver ukrudtet mulighed.

Selv om kantarterne er relativt små, vil de alligevel kunne brede sig og kræve beskæring. Det kan ende med en skæmmende bladløs boksklipning. En halv meters afstand er ikke

meget når buskens radius kan blive halvanden. Det taler for at give mere spillerum til planterne bagved. Det kunne især det stressede sargentæble godt bruge.

Pleje og levetid

„Nogle af beboerne klager over at det er ved at blive lidt højt. Så jeg må nok snart skære det hele ned til en meters penge.“ Sådan omtalte en af ejendommens ansatte buskplantningerne. Det er ofte samvittighedsfulde mennesker på god fod med beboerne, men udearealerne er ikke nødvendigvis deres første prioritet eller det de er bedst til.

Plantning og de første måneders pleje blev klaret af en entreprenør. Derefter tog ejendommens eget personale over. Da ukrudtet var oppe i en halv til en meters højde, blev driften udliciteret. Det førte til en éngangsoprydning med glyphosat og efterplantning. Da man ikke kan sprøjte helt tæt på planterne, er der stadig rod ukrudt nærmest rodhalsene, men ellers lykkedes indgrebet i store træk.

Nu, fire år efter aflevering er

tilsynet gået fra landskabsarkitekten til ejendomsinspektøren. Dermed overlades beplantningen til en mere usikker fremtid. Endnu er det dog et godt anlægsgartnerfirma der har driften.

Et plejeindgreb som ukyndige ofte udfører, er en 'foryngelse' hvor hele beplantningen stævnes med få års mellemrum i den tro at buskene forfalder efter få år. Der verserer påstande om at buske kun holder op til 10 eller 20 år.

Mine egne erfaringer og utallige eksempler fra havebrevkasser og botaniske samlinger viser at de fleste almindeligt brugte buske kan blive over 50 år og nogle endda over 100 år. Landskabsarkitekt Ib Asger Olsen fortæller om hvordan buskene i Bredahls-parken først efter 40 år krævede fornyelse. Påstandene om meget kortere levetider kan hænge sammen med meget dårlige vækstforhold og den påtvungne konkurrence som små planteafstande skaber.

Veksler med årtiderne

Den aktuelle beplantning er et resultat af en landskabsarki-

tekts overvejelser. De kommer ikke mindst til udtryk i årstidsvariationen og farverne. Man kan se røde vintergrene (kornel), gult løvspring (blærespiræa), hvide blomster på forskellige tidspunkter (sargentæble, gedebblad, kornel, pibeved), røde frugter og forskellige høstfarver. Rytmen mellem blærespiræas gulgrønne løv og kornellens hvidbrogede blade er heller ikke tilfældig.

At skabe en sådan variation kræver et plantekendskab man ikke altid kan læse sig til. Plantekataloger viser som regel kun stereotype idealbilleder, ofte kun blomsten i nærbillede. Man ser ikke blærespiræas gule udspring eller syrenens limegule høstfarver.

Farver og årstidsvariation er dog ikke de eneste måder man kan variere på. Man kan f.eks. også variere tætheden, arbejdet med etagering, urter og forskellige grader af naturpræg. Der kan f.eks. skabes gråbladede sølvhaver med strejf af rødt, krat af bambus, tusindtop og pibeved med overstandere af kobberbirk. Ellers en underskov af aggressive

urter og små buske, mellemstage af bærmispel og en let overetage af skyrækker.

Planternes trivsel er afgørende for at det plantearkitektoniske lykkes. Og man skal ikke tillægge blomstringen alt for stor betydning. De par uger den varer, er ikke meget i forhold til plantens udtryk gennem et helt år. I hele den bladløse tid er grenfarver, stedsegrønne og smukke vækstformer vigtige kvaliteter. Hele plantens arkitektoniske udtryk og vækst er en del af den palle som en planlægger anvender. Bevidst eller ubevidst. Med succes eller uden.

Under forandring

Hvad kan der gøres ved beplantningen i Ballerup? En hel del, selv om jeg som udgangspunkt ønsker at være loyal over for den oprindelige beplantnings idé som er forfriskende og tager brug af mange fine virkningsmidler.

Jeg foreslår at fem af de eksisterende arter fjernes. Det gælder den døende hasselbror, den sygdomsramte gedebblad og det svagelige sargent-

æble. To trivelige arter går samme vej: den potentielt dominerende syren og pibeveden der med tiden bliver for stor til at være kantplante.

Pibevedden erstattes af en anden og mindre pibeved, hybrid 'Silberregen' der er mindre og tilmed dufter. Kanten skal samtidig løftes af flere drønningebuske og den længeblomstrende rugosarose 'Schneesweg' - der næsten ikke danner udløbere.

Inde i beplantningen indføres fjeldribs og kirsebærkornel - som der ved en fejl i forvejen optræder én af i den nuværende beplantning. De skal gro sammen med gengangerne blærespiræa, kornel og taks. Dog gerne en anden takssort, nemlig 'Nissens Präsident' der med sin lavere vækst ikke med tiden vil konkurrere med overstanderne. Desuden foreslår jeg en underbeplantning af mobile stedsegrønne, vedbend og krybende benved. Blandt overstanderne skal det skrantende paradisæble erstattes af bærmispel. Og alt det nye skal have meget større planteafstand.

Man bør dog ikke glemme at der er tale om levende materiale som er under indflydelse af mange uforudsete påvirkninger. Derfor kan det være afgørende at tænke i robust design som ikke 'vælder' hvis der kommer lidt ukrudt, enkelte forkerte planter, enkelte udgæede individer eller lidt afvigelse i placeringerne.

Det er min forhåbning at de foreslåede retningslinjer kan skabe mere overensstemmelse mellem planlæggernes visioner og det realiserede projekt. Og at det giver inspiration til at eksperimentere kreativt med dette beplantningsselement som har så mange muligheder. Måske det også kan være et led i den opgradering af buskområdet som vi savner i både undervisning, forskning og faglig praksis. □

KILDE

Marie Schnell (2013): Ind i busken. Grundlæggende retningslinjer for vellykkede buskplantninger. Speciale på Sektionen for Landskabsarkitektur, Københavns Universitet. Vejleder: Torben Dam.

SKRIBENT

Marie Schnell er landskabsarkitekt med afgang fra Københavns Universitet januar 2014.

I svenske Sävsjö bruges buske på mange måder. Her er der skabt et rytmisk mønster af bladfarver og vækstformer. Det giver en længere tid med oplevelsesværdi end blomster alene kan give. Blomster bruges dog også og deres effekt understreges af de farvede blade, grene og frugter leverer.